

Association Internationale Aphasie (AIA)

Вероватно сте се већ сусрели са афазијом. У почетку болести наметала су се многа питања: шта је то афазија, како се развија, и који се додатни проблеми могу јавити код афазије?

Шта је афазија?

Сва људска бића употребљавају језик. Разговарати, наћи праве речи, разумети, читати, писати, гестикулирати – све то подразумева језик. Ако услед повреде мозга једна или више компоненти језика престане да функционише, наступа афазија. Афазија (*a= не, phasia=говор*) значи немогућност да се каже оно што се хоће рећи. Другим речима, особа са афазијом не може више да се користи језиком као пре. Осим језичког поремећаја, афазију могу да прате и проблеми са:

- свесним деловањем
- доживљавањем средине
- концентрацијом, предузимањем иницијативе и памћењем.

Особе са афазијом више не могу да обављају две ствари у исто време. Многи људи осећају фрустрацију када путују у иностранство јер не могу да јасно искажу оно што би хтели, или не могу да разумеју шта други око њих говоре. Чак и у земљама чије смо језике добро савладали ово се искуство може јавити у ситуацијама као када на пример посетимо лекара. У земљама чије језике говоримо лошије, наше способности за комуникацију са локалним становништвом су знатно смањене, и често чак не успемо ни да наручимо јело које бисмо желели. Особе које пате од афазије имају оваква искуства свакодневно. Дакле, афазија је језички поремећај. Не постоје две особе са идентичном манифестацијом афазије: афазија је специфична у сваком поједином случају. Тежина и обим афазије зависе, између осталог, од места и тежине оштећења мозга, затим од раније језичке компетенције, као и од типа личности болесника.

Неке особе са афазијом могу добро да разумеју језик, али имају проблема у налажењу правих речи или у склапању реченица. Други пак говоре много, али оно што кажу или није уопште или је врло тешко разумљиво; они имају велике проблеме са разумевањем језика. У већини случајева, особе са афазијом су негде у средини између ове две крајности. Важно је имати на уму да су интелектуалне способности особа са афазијом очуване! Готово у сваком развоју афазије постоји и спонтани опоравак језика. До потпуног опоравка долази ретко или готово никада. Ипак, упорним вежбањем, и уз доста труда и истрајности, напредак је могућ.

Развој афазије

Афазија настаје услед повреде мозга. Најчешће је порекло такве повреде васкуларни поремећај. Он се често зове мождани удар, инфаркт, или

апоплексија. Медицински назив је цереброваскуларни инзулт. Остали узроци афазиије су на пример траума (повреде главе, као при саобраћајном удесу) или тумор мозга.

Да би мозак функционисао, потребни су му кисеоник и глукоза. Када се циркулација крви у неком делу мозга поремети, било услед можданог удара било услед неког другог оштећења мозга, ћелије у том делу мозга одумру. Разни делови мозга имају различите функције. Код већине људи области мозга које су повезане са употребом језика налазе се у левој хемисфери. Када се повреде ове области, наступа афазиија.

Који се додатни проблеми појаљују у афазиији?

Редак је случај да неко има 'само' афазиију. Уз језичке области, често су повређени и други делови мозга. Тако се као додатни проблеми у афазиији могу јавити:

- Хемиплегија (hemi=пола, plegia=парализа). Обично је у особа са афазиијом хемиплегична десна страна тела. Рад мишића на страни тела захваћеној хемиплегијом је поремећен, што онда утиче на општи рад мишића.
- Губитак вида у једној страни видног поља (hemianopsia, hemi=пола, opsia=видети). У већини случајева особа може да види све што се налази у видном пољу оне стране тела која је здрава, али не види ствари које су у видном пољу стране тела која је захваћена поремећајем.
- Често не знају како да изврше неку радњу (apraxia, a=не, praxis=извести). Једноставне радње као што је облачење, једење, и пијење могу одједном да постану неизведиве као 'свесне' радње. На пример, неко ко пати од апраксије не зна како да угаси свећу (свесна радња), иако ће аутоматски да угаси шибицу која му догорева у руци и може да га изгори (несвесна радња).
- Проблеми са једењем, пијењем и гутањем (dysphagia, dys=лоше, phagia=гутање). Услед повреде мозга мишићи бивентера и гутања могу бити захваћени. То може да отежа једење и пијење. Услед парализе и губитка осећаја у делу лица може се десити да салива цури неконтролисано из угла уста.
- Проблем са памћењем. Језик има велику улогу у памћењу. Услед језичких проблема, памћење може бити ослабљено. Зато увек запишите неколико речи као подсетник; тако ћете олакшати особи с афазиијом да се присети ствари.
- Разлика у реаговању. Афазиија може у великој мери да промени начин реаговања на ствари. То је због отежане контроле емоција. У неким случајевима особе с афазиијом ће се смејати и плакати много чешће него пре болести. Чак је могуће да ће им престанак смејања или плакања такође бити много тежи сада него пре наступа афазиије.
- Епилепсија. У току опоравка мозга од повреде, формира се ожилјак. Понекад тај ожилјак може да изазове такорећи кратки спој у мозгу. Тада се јавља конвулзија тела, чести су проблеми са дисањем, па чак може доћи и до губитка свести. Иако епилептичка епизода траје свега неколико минута, она наступа неочекивано и изазива велики страх у особе код које се јавља као и код њене породице.

Овај попис никако не представља исцрпну листу додатних проблема у афазии. Симптоми афазии и додатне последице су јединствени за свако људско биће. Сваки од горе наведених проблема *може али не мора* да се јави у комбинацији са афазиијом.

Третман афазиије

Многе особе са афазиијом су у неком тренутку биле хоспитализоване због ове болести - најчешће одмах након што је дошло до оштећења мозга. Њима је у већини случајева после отпуштања из болнице потребан и додатни третман. Није увек јасно коме да се обрате за помоћ. Свакако се саветујте са својим лекаром о могућностима наставка Вашег третмана у месту у коме живите. Третман афазиије готово увек спроводи логопед. У принципу, свако ко пати од афазиије може да има говорну терапију. Дужина третмана зависи од прогреса опоравка, као и од могућности за третман и њихових регулација у Вашој земљи.

Савети за комуникацију

Услед афазиије мења се начин на који особа са афазиијом разуме језик или се изражава. Ипак, ако максимално користимо остале опције, можемо с том особом остварити комуникацију. Код тешких афазиија особа често може само да разуме 'основне речи'. Али разумевање путем коришћења основних речи може да доведе до неспоразума, зато што када се такве речи комбинују са општим знањем, може доћи до неразумевања. Понекад нам се може учинити да смо се споразумели са особом која пати од афазиије. А тек касније се покаже да се то ипак није десило.

Ако желите да кажете нешто неком ко има афазиију

- Прво, одвојите време за конверзацију. Сместите се удобно и остварите контакт погледом.
- Ако се плашите како ће та конверзација тећи, онда реците нешто једноставно о себи и постављајте свом саговорнику питања на која већ знате одговор.
- Говорите полако и у кратким реченицама, наглашавајући најважније речи у реченици.
- Напишите најважније речи. Поновите оно што сте већ казали и покажите му/ јој рећи које сте написали. Он/ она ће онда моћи то да користи као подсетник или као средство комуникације.
- Особи с афазиијом можете да помогнете да се изрази и тако што ћете гестикуирати, показивати предмете, цртати или писати и онда тражити да од ње да Вам понови што год може од гестова, показивања, цртања или писања. Заједно тражите речи у џепном речнику или у радној свесци за конверзацију.

Ако неко са афазиијом жели нешто да Вам каже

Прво, будите сигурни да сте схватили о коме се ради, шта се догодило или се догађа, и чак можда и где или када се то догодило.

Веома је важно да поставите права питања, да будете креативни и систематични колико год је то могуће. Увек настојте да уз питање понудите и неколико могућих одговора.

Помоћ у комуникацији

Многе земље имају специјалне књиге са сликама за показивање, речима, и цртежима. Показивањем на реч или цртеж може да се појасни шта неко хоће да каже. Посаветујте се са лекаром или логопедом о томе да ли слична помоћ постоји и у Вашој земљи. Ако то није случај, можете и сами да направите радну свеску за комуникацију. Она може да садржи слике и речи које су важне особи са афазиијом. На тај начин моћи ћете да комуницирате било о догађајима било о емоцијама.

Када у комуникацији са особом која пати од афазиије користите материјал са показивањем слика, потрудите се да припремите концепте који су тој особи важни за раговор. Свакако имајте спреман папир и оловку. Тако ћете моћи написати најважније речи које ће онда особи са афазиијом моћи послужити да се присети разговора.

Стрпљење све побеђује

Водити разговор са особом која пати од афазиије захтева много времена и стрпљења. Упркос горе наведеним саветима, може да се деси да се не споразумете. У том случају најбоље је да тему одложите на неко време; кад се поново вратите тој теми, вероватно ћете бити успешнији!

Више информација

На веб-страници Међународног Афазиолошког Удружења (АИА) можете наћи информације о афазиији у разним језицима: www.aphasia-international.com. Ту ћете такође наћи и линк за национална афазиолошка удружења која имају информације о афазиији на свом језику.

Циљ ове веб-странице је да привуче пажњу на афазиију и да стимулише покретање контакт група за особе са афазиијом, како би спречили да ове особе заврше у социјалној изолацији.